

castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè: 15. Et leverunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. 14. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus (Lev. 14, 2). Et factum est, dum irent, mundati sunt. 15. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum; 16. Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens; et hic erat Samaritanus. 17. Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? 18. Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. 19. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. (20. Interrogatus autem, c. 97, n. 1.)

SCENOEGIA.

CAPUT LXXIV.

1. Prædicatio Christi in templo.

D. VII. 11. Judæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant: Ubi est ille? 12. Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non; sed seducit turbas. 15. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Judæorum. 14. (Fer. 5 post Dom. 4 Quadr.) † Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat. 15. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic literas scit, cum non didicerit? 16. Respondit eis Jesus, et dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrinâ, utrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. 18. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, et injustitia in illo non est. 19. Nonne Moyses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem (Exod. 24, 5)? 20. Quid me queritis interficere (Sup. 57, n. 2, v. 18)? Respondit turba, et dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere? 21. Respondit Jesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini. 22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem; non quia ex Moysè est (Lev. 12, 5), sed ex patribus (Gen. 17, 10): et in sabbato circumciditis hominem. 23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? 24. Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate. (Deut. 1, 16, et 18; Lev. 19, 15.)

2. Varia de Christo judicia.

25. Dicebant ergo quidam ex Jerosolymis: Nonne hic est quem quærunter interficere? 26. Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes, quia hic est Christus? 27. Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. 28. Clamabat ergo Jesus in templo docens, et dicens: Et me scitis, et unde sim scitis; et à meipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis. 29. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit. 30. Quærebant ergo eum apprehendere; et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.

31. De turbâ autem multi crediderunt in eum, et dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?

5. Missio ad capiendum Christum.

52. Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: et (Fer. 2 post Dom. Pass.) † miserunt principes et Pharisei ministros, ut apprehenderent eum. 53. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum; et vado ad eum qui me misit. 54. Quæretis me, et non inveniatis (Inf. 132, n. 2.); et ubi ego sum vos non potestis venire. 55. Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non invenimus eum? numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes? 56. Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, et non inveniatis; et ubi sum ego, vos non potestis venire? 57. In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Jesus (Lev. 25,) et clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. 58. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura (Deut. 18, 15), flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 59. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum; (Isa. 44, 3, Joel. 2, 28; Act. 2, 17.) † nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

4. Dissensio inter Judæos.

40. Ex illâ ergo turbâ, cum audissent hos sermones ejus, dicebant: (Sup. 57, n. 3, v. 14; c. 46, v. 16.) Hic est verè propheta. 41. Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Christus? 42. Nonne Scriptura dicit (Mich. 5, 2, 1, 9, v. 5, 6.): Quia ex semine David, et de Bethleem castello, ubi erat David, venit Christus? 43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum. 44. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum; sed nemo misit super eum manus. 45. Venerunt ergo ministri ad pontifices et Phariseos; et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? 46. Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. 47. Responderunt ergo eis Pharisei: Numquid et vos seducti estis? 48. Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis? 49. Sed turba hæc quæ non novit legem, maledicti sunt. 50. Dixit Nicodemus (sup. 20, 1.) ad eos: Ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis. 51. Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit quid faciat? (Deut. 17, 8, et 19, 15) 52. Responderunt, et dixerunt ei: Numquid et tu Galilæus es? scrutare Scripturas, et vide quia à Galilæa propheta non surgit. 53. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

MULIER ADULTERA.

CAPUT LXXV.

D. VIII. 1. (Sab. post Dom. 5 Quad.) † Jesus autem perrexit in montem Oliveti; 2. Et diluculo iterum venit in templum; et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. 3. Adducunt autem scribæ et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio. 4. Et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio:

5. In lege (Lev. 20, 10) autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? 6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terrâ. 7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. (Deut. 17, 7.) 8. Et iterum se inclinans, scribebat in terrâ. 9. Audientes autem unus post unum exhibant, incipientes à senioribus; et remansit solus Jesus, et mulier in medio stans. 10. Erigens autem se Jesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnavit? 11. Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jesus: Nec ego te condemnabo, vade, et jam amplius noli peccare.

ALTERA PRÆDICATIO CHRISTI IN TEMPLO.

CAPUT LXXVI.

1. Testimonium Christi de seipso.

D. VIII. 12. Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens: (Sab. post. Dom. 4 Quadr.) † Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. 13. Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de teipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. 14. Respondit Jesus, et dixit eis: Etsi ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum; quia scio unde veni, et quò vado: vos autem nescitis unde venio, aut quò vado. 15. Vos secundum carnem judicatis: ego non judico quemquam. 16. Et si judico ego, judicium meum verum est; quia solus non sum, sed ego, et qui misit me, Pater. 17. Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est (Deut. 17, 6, et 19, 15). 18. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso; et testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater. 19. Dicebant ergo ei: Ubi est pater tuus? Respondit Jesus: Neque me scitis, neque patrem meum: si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis. 20. Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo, et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus.

2. Comminatio contra infideles.

21. Dixit ergo iterum eis Jesus: (Fer. 2 post Dom. 2 Quadr.) † Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire. 22. Dicebant ergo Judæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non potestis venire? 23. Et dicebat eis: Vos de deorsum estis; ego non sum de hoc mundo. 24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris: si enim non crederetis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

5. Christus Dei Filius.

25. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jesus: Principium (1), qui et loquor vobis. 26. Multa habeo de vobis loqui, et judicare; sed qui me misit, verax est, et ego quæ audiavi ab eo, hæc loquor in mundo. 27. Et non cognoverunt quia patrem ejus dicebat Deum, 28. Dixit ergo eis Jesus; Cum exaltaveritis

Filius hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor: 29. Et qui me misit, mecum est, et non reliquit me solum; quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper. 30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31. Dicebat ergo Jesus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. 32. Et cognoscetis veritatem et veritas liberabit vos. 33. Responderunt ei: Semen Abraham sumus, et nemini servivimus, unquam: quomodò tu dicis: Liberi eritis? 34. Respondit eis Jesus: Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati (Rom. 6, 14 et seq.; 2 Pet. 2, 19): 35. Servus autem non manet in domo in æternum; filius autem manet in æternum. 36. Si ergo vos Filius liberaverit, verè liberi eritis. 37. Scio quia filii Abraham estis; sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. 38. Ego quid vidi apud Patrem meum, loquor; et vos, quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

4. Judæi ex patre diabolo.

39. Responderunt, et dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus: Si filii Abraham estis, opera Abraham facite: 40. Nunc autem queritis me interficere hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audiavi à Deo: hoc Abraham non fecit. 41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus Deum. 42. Dixit ergo eis Jesus: Si Deus Pater vester esset, diligeretis utique me: ego enim ex Deo processi, et veni, neque enim à meipso veni, sed ille me misit. 43. Quare loquebam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. 44. Vos ex patre diabolo estis (1. Joan. 5, 1); et desideria patris vestri vultis facere: ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit; quia non est veritas in eo; cum loquitur mendaciam, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. 45. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi. 46. (Dom. Pass.) † Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? 47. Qui (1. Joan. 4, 6) ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

5. Judæi blasphemi et lapidantes.

48. Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? 49. Respondit Jesus: Ego dæmonium non habeo; sed honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me. 50. Ego autem non quero gloriam meam; est qui quærat, et judicet. 51. Amen, amen dico vobis: Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. 52. Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, et propheta; et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in æternum. 53. Numquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est? et propheta mortui sunt. Quem teipsum facis? 54. Respondit Jesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est; est pater

meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est; 55. Et non cognovistis eum, ego autem novi eum; et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax; sed scio eum, et sermonem eius servo. 56. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit, et gavisus est. 57. Bixerunt ergo Judaei, ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti? 58. Dixit eis Jesus: Amen, amen dico vobis: antequam Abraham fieret, ego sum. 59. Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum: Jesus autem abscondit se, et exivit de templo. †

1. Videtur Christus dicere se esse principium; sed huic sensum graeca verba difficile admittunt, *καρτεροῦν ἐν τῷ χρόνῳ* ubi cum *καρτεροῦν*, sit quarti casus, adverbialiter sumi videtur, subaudiendo *καρτεροῦν*, ut idem sit quod *primus*, vel *à principio*; quod quidam sic explicant: Primum hoc sum quod et ego dico vobis, id est, lux mundi. Alii sic: À principio, subaudi, ego sum, quia omni tempore prior sum; quod ad Latinoꝝ Patrum interpretationem accedit.

CÆCIS NATIS.
CAPUT LXXVIII.

1. Per Jesum curatus.

D. IX. 1. Et (Per. 4 post. Dom. 4 Quadr.) † præteriens Jesus vidit hominem cæcum à nativitate: 2 Et interrogaverunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur? 5. Respondit Jesus: Neque hic peccavit, neque parentes eius; sed ut manifestentur opera Dei in illo. 4. Mo oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operari: 5. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. 6. Hæc cum dixisset, expiit in terram, et fecit lutum ex spato et linitit lutum super oculos eius; 7. Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns. 8. Itaque vicini, et qui viderant eum prius, quia mendiculus erat, dicebant: Nonne hic est qui sedebat, et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. 9. Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum. 10. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? 11. Respondit: Ille homo qui dicitur Jesus lutum fecit; et unxit oculos meos et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, et lava. Et abiit, lavi, et video. 12. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Aut: Nescio.

2. Adductus ad Pharisæos.

13. Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat, et aperuit oculos eius. 15. Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et video. 16. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? El schisma erat inter eos. 17. Dicunt ergo ex eo iterum: Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. 18. Non crediderunt ergo Judaei de illo, quia cæcus fuisset, et vidisset, donec vocaverunt parentes eius, qui viderat:

19. Et interrogaverunt eos, dicentes: Ille est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? quomodo ergo nunc videt? 20. Responderunt eis parentes eius, et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster et quia cæcus natus est: 21. Quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, etatem habet, ipse de se loquatur. 22. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Judæos: jam enim conversi fuerant Judaei, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret: 23. Propterea parentes eius dixerunt: Quia etatem habet, ipsum interrogate.

3. Vocatus rursus à Pharisæis et ejectus.

24. Vocaverunt ergo rursus hominem qui fuerat cæcus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo: nos scimus quia hic homo peccator est. 25. Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio; unum scio, quia cæcus cum essem, modò video. 26. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? 27. Respondit eis: Dixi vobis jam, et audistis: quid iterum vultis audire? numquid et vos vultis discipuli eius fieri? 28. Maledixerunt ergo ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis; nos autem Moysi discipuli sumus: 29. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus unde sit. 30. Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos: 31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit; sed si quis Dei cultor est, et voluntatem eius facit, hunc exaudit. 32. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati. 33. Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam. 34. Responderunt, et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? et eiecerunt eum foras.

4. A Christo eductus credit.

35. Audivit Jesus quia eiecerunt eum foras; et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? 36. Respondit ille, et dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? 37. Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est. 38. At ille ait: Credo, Domine; et prociens adoravit eum. 39. Et dixit Jesus: In iudicium ego in hunc mundum veni; ut qui non vident videant, et qui vident caeci fiant. 40. Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum ipso erant; et dixerunt ei: Numquid et nos caeci sumus? 41. Dixit eis Jesus: Si caeci essetis (1), non haberetis peccatum: nunc vero dicitis: Quia videmus: peccatum vestrum manet.

(1) Id est, si vos caecos adverteretis, si vos caecos diceretis, et ad medicum curreretis. August., tract. 44, in Joan.

VERUS PASTOR.
CAPUT LXXVIII.

1. Pastor et fur.

D. X. 1. (Per. 3 post Dom. Pentec.) † Amen, amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. 2. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. 3. Illic ostiarius

aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. 4. Et cum proprias oves emerisset, ante eas vadit; et omnes illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. 5. Alienam autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. 6. Hoc proverbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. 7. Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. 8. Omnes quotquot venerunt (1) fures sunt et latrones, et non audierunt eas oves. 9. Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur; et ingreditur, et egredietur, et pasca inveniet. 10. Fur non venit nisi ut furetur, et macet et perdat. Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant. †

2. Pastor bonus, et mercenarius.

11. (Dom. 2. post Pascha.) † Egosum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. (Isa. 40, 11. Ezech. 34, 25.) 12. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cuius non sunt oves proprie, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; et lupus rapit, et dispergit oves; 13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non perinet ad eum de ovibus.

3. Christus pro ovibus sponte moritur.

14. Ego sum pastor bonus; et cognosco meas, et cognoscent me meæ. 15. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. 16. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili (Ezech. 37, 21 et 22); et illas oportet me adducere; et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. 17. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso (Isa. 53, 7); et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accipi à Patre meo. 19. Dissensio iterum facta est inter Judæos propter sermones hos. 20. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, et insanit: quid eum auditis? 21. Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis: numquid dæmonium potest caecorum oculos aperire? (22. Facta sunt, c. 89, n. 1.)

(1) Gr. habet: Quotquot ante me venerunt, *καὶ ἐγὼ*.

MISSIO SEPTUAGINTA DISCIPULORUM.

Verba C. post hæc, nihil aliud indicare videntur, quam missionem 72 discipulorum factam fuisse post missionem 12 apostolorum, quod satis significat C, dum ait, designavit Dominus et alios. Quare quo præcisè tempore hæc missio contigerit, certò statui non potest; hic tamen eam collocavimus, quòd C in eodem cap. mentionem faciat ingressus Christi in domum Marthæ et Mariæ, quæ erat in Bethaniam prope Jerusalem. Unde colligi potest, medio illo tempore quod intercedit inter festum Tabernaculorum, et Enceniorum, Dominum in Judæa, commemoratè misisse 72 discipulos, qui in Judæa, et loca vicinis, in quibus facturus non predicasset, Evangelii sementem jacerent.

CAPUT LXXIX.

1. Electio, missio et monita.

C. X. 1. Post hæc autem (In festis S. Marci, et S.

Lucæ) † designavit Dominus et alios septuaginta duos (1): et misit illos hinc ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quòd erat ipse venturus. 2. Et dicebat illis (A, 56, n. 2, v. 37): Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat (2), operarios in messem suam. 5. Ille: ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos (A, 56, n. 4, v. 16). 4. Nolite portare sacculum neque peram (A, B, C, 56, n. 3, C, 152, n. 5, v. 56), neque calceamenta, et neminem per viam salutaveritis. 5. In quamcumque domum intraveritis (A, 56, n. 3, v. 12), primùm dicite: Pax huic domui: 6. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. 7. In eadem autem domo manete, edentes et bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede suâ (A, ib., v. 10; Dent. 24, 14, 1 Tim. 5, 18). Nolite transire de domo in domum. 8. Et in quamcumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis: 9. Et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. 10. In quamcumque autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus (A, B, C, 56, n. 5, n. 14, 41, 5. Act. 15, 51), dicite: 11. Etiam pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei. 12. Dico vobis quia Sodomis in die illo remissus erit, quam illi civitati (A, 47, n. 4, et 56, n. 3, v. 13). 13. Vae tibi, Corozain (5), c. 47, n. 4.

16. Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

Reditus septuaginta discipulorum.

17. Reversi sunt autem septuaginta duo eum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. 18. Et ait illis: Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem. 19. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici: et nihil vobis nocubit. 20. Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur: gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.

5. Mystera sapientibus abscondita.

A. XI. 25. (in fest. 21. In ipsâ horâ exultavit Spi. S. Matthæap.) (4) ritu sancto, et dixit: Confiteor tibi, † in illo tempore Pater, Domine cæli et terre, quòd respondens Jesus, abscondisti hæc à sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam Pater; quoniam sic plerumque ante te. 22. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo scit hæc à sapientibus, quia quis sit Filius, nisi Pater et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. 25. Et conversus ad discipulos suos, dixit Dom. quoniam sic fuit 12, post Pent. † Beati oculi qui viplacium ante te. dent que vos videtis. (A, 51, n. 2, v. 16, 24.) Dico enim vobis quòd,

tradita sunt à Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater; neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare.

4. Jugum Christi suave.

A. 28. Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. 29. Tollite jugum meum super vos, et discite à me quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris (Jer. 6, 16). 30. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (1 Joan. 5, 5) f. (XII. 1. In illo tempore (5), c. 38.

(1) Gr. ἰσοπέλεκτος septuaginta sicut et v. 17, quod per 72, interpretatus est Latinus; quia tot fuisse discipulos constabat ex antiqua traditione. Moris vero erat Hebraeis, 70 nominare numero rotundo, etiam ubi constabat esse 72, sicut et nunc 70 interpretes, quos scimus fuisse 72.

(2) Gr. ἰσάβη, extradat.

(3) Vide annot. 2 cap. 47.

(4) Vide annot. 5 ejusd. cap.

(5) Vide tit. cap. 58.

SAMARITANUS.

Istud non videtur hic contigisse, sed coram populo, et forte in synagoga; quia tamen non constat ubi, vel quando contigerit, et à solo C narratur, ordinem ejus interrumpere nolimus, sicut nec in duobus aliis subseq. cap.

CAPUT LXXX.

1. Amandus Deus et proximus.

C. X. 25. Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum, et dicens (A, B, 417): Magister, quid faciendi vitam æternam possideo? 26. At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? 27. Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota animâ tuâ, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tuâ; et proximum tuum sicut teipsum (Deut. 6, 5). 28. Dixitque illi: Rectè respondiisti: hoc fac, et vives.

2. Parabola Samaritani.

29. Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus? 30. Suscipiens autem Jesus dixit: Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt semivivo relicto. 31. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem viâ; et viso illo præterivit. 32. Similiter et levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. 33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum; et videns eum, misericordiâ motus est: 34. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum; et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. 35. Et alterâ die protulit duos denarios, et dedit stabulario; et ait: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. 36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui inci-

dit in latrones? 37. At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade, et tu fac similiter f.

MARTHA ET MARIA.

CAPUT LXXXI.

C. X. 38. Factum est autem, dum irent, et ipse (in Assump. B. Mariæ.)† intravit in quoddam castellum; et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam: 39. Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. 40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium, quæstetit, et ait: Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet. 41. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicitas, et turbas erga plura. 42. Porrò unum est necessarium. 43. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ f.

ORATIO.

Licet à hanc orandi formam, sicut et multa quæ aliis contigerunt, sermoni in monte conjunxerit, verisimile tamen est hic à Domino traditam rogatu aliquid ex 72 discipulis, qui illi sermoni (si in eo etiam habita est) non interfuerit.

CAPUT LXXXII.

1. Oratio Dominica ex Lucâ.

C. XI. 1. Et factum est cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis eam ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos. 2. Et ait illis (A, 42, n. 2): Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum (1). Advēniat regnum tuum. 3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè. 4. Et dimitte nobis peccata nostra, si quidem et ipsi dimittimus omni debentis nobis. Et ne nos inducâ in tentationem.

2. Perseverantia in oratione.

5. Et ait ad illos (Fer. 2 Rogat.): † Quis vestrâ habebit amicum, et ibit ad illum mediâ nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes (V. ead. de re c. 98): 6. Quoniam amicus meus venit de viâ ad me, et non habeo quod ponam ante illum; 7. Et ille de intus respondens, dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, et dare tibi. 8. Et si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, et si non dabit illi surgens eò quòd amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios (2). 9. Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis; querite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis (A, 43, n. 4; A, B, 411, n. 5; D, 153, n. 4, et 453, n. 4; Jac. 4, 5). 10. Omnis enim qui petit, accipit: et qui querit, invenit; et pulsanti aperietur. 11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi (A, 45, n. 4, v. 9)? aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? 12. Aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem? 13. Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de-

cælo dabit spiritum bonum petentibus se f?

14. Et erat eiciens (5), c. 49, n. 1.

(1) In Græcis plenior est hæc oratio, quippe qui videtur ex A hic adjectisse, quæ Comiserat, nempe *noter qui es in cælis. Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terrâ. Sed libera nos à malo.*

(2) Gr., *ἐπιθυμῶν, impudentiam, hoc est, inverecundam et perversam flagitationem, quod bene etiam significat vox improbitas: Probus enim opponitur inverecundo, et labor Virgilio dicitur improbus; quia urget, nec cessat. Labor omnia vincit improbus.*

(3) Subjicit C hunc dæmoniacum, fortè quia hujus occasione plurima dicta sunt ad doctrinam pertinentia, quæ maxime his in capitulis prosequitur.

VÆ IN PHARISEOS ET LEGISPERITOS.

Hanc Pharisei invocationem subiungit C disputationi exorta ex ejecutione demonis, quæ supra, cap. 49, sed ita tamen ut nullus ordo significetur: non enim dicit, ut notat S. Aug.: Et cum hæc loqueretur, sed tantum: Et cum loqueretur: ut solium significaret, quodam tempore, cum Dominus populum doceret, Phariseum rogasse eum ad prandium. Quare quo tempore, aut loco istud contigerit, incertum est. Quæ autem dicta à Domino inter grandævum Phariseis et Scribis commemorat C. Eadem habet et A, cap. 25, sui Evang., sed alio tempore et loco, ut vel Dominus hæc sæpius dixerit, vel A, more suo, ea conjunxerit verbis Christi, quæ et si alio tempore dicta, habebant cum his quæ tum à Domino dicebantur, affinitatem. Quod enim narrat C, occasionem dedisse huic Scribarum et Phariseorum increpationi, et quod habet in fine, cum hæc ad illos diceret cepisse illos graviter insistere, etc., satis significat C illam suo loco retulisse. Quare hæc transitivus omnia VÆ quæ apud A reperitur, ut sematibus illustret. Sed ordo versusum A necessario immutandus fuit, ut cum C conveniret.

CAPUT LXXXIII.

1. Mandandum quod intus est. Eleemosyna.

C. XI. 37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariseus, ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. 38. Phariseus autem crepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. A. XXIII. 25. Væ 39. Et ait Dominus ad illum: Nunc, vobis, scriba et vos Pharisei, quod de foris est calicis et catini, mundatis: quod autem intus est vestrâ, plenum est rapinâ, et iniquitate. 40. Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est, fecit? pleni estis rapinâ et immunditiâ.

A. 26. Phariseus cæce, munda prius quod intus est calicis et porpocidis, ut fiat id quod de foris est, mundam. (27. Væ vobis, infra, n. seq.)

C. 41. Veritatem quod superest, date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis.

2. Væ in Phariseos.

A. 25. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ; qui decimatis mentham (1).

A. Et anethum et cyn inum,

C. Et omne olus;

C. Et præteritis A. Et reliquistis quæ graviora

judicium. sunt legis, iudicium, et misericordiam, et fidem,

A. Hæc oportuit C. Et charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, et illa non omittere.

A. 24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. (25. Væ vobis, supra, n. 1).

C. 45. Væ vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras, in synagogis, et salutationes in foro. (A, B, C, 419, n. 4).

A. 14. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocrite (B, C, ibid.); quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. 15. Væ vobis, scribæ et Pharisei hypocritæ; quia circuitis mare, et aridam, ut faciatis unum proselytum; et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplò quàm vos (2). 16. Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est; qui autem juraverit in auro templi, debet.

17. Stulti et cæci! quid enim majus est, aurum aut templum, quod sanctificat aurum? 18. Et quicumque juraverit in altari, nihil est; quicumque autem juraverit in dono quod est super illud, debet. 19. Cæci! quid enim majus est, donum aut altare, quod sanctificat donum? 20. Qui ergo jurat in altari, jurat in eo et in omnibus quæ super illud sunt: 21. Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo qui habitat in ipso; 22. Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum. (25. Væ vobis, supra).

A. 27. Væ vobis, C. 44. Væ vobis, quia estis ut scribæ et Pharisei monumenta quæ non apparent, et hypocritæ; quia homines ambulantes supra, nesciunt.

A. Similes estis sepulcris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitiâ (3): 28. Sic et vos à foris quidem paretis hominibus justî; intus autem pleni estis hypocritæ et iniquitate.

3. Væ in Legisperitos. Sanguis exquirendus.

C. 45. Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis? 46. At ille ait: Et vobis legisperitus vae; quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt, A. 29. Væ vobis, scribæ et Pharisei gurgulis sarcinâ (A, 419, n. 4, et 4). hypocritæ, 47. Væ vobis,

C. Qui edificatis sepulchra prophetarum, et ornatis monumenta justorum; 50. Et dicitis: Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

A. 51. Inique testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, quos occiderunt, autem vestri occiderunt illos.

C. 48. Profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum; quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulchra.

A. 52. Et vos implete mensuram patrum vestro-

rum. 53. Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennae (C, A, 13, n. 5 et 1)?

C. 49. Propterea et sapientia Dei dixit:

C. Mitam ad illos. A. 54. Ideò (in Nat. S. Steph. los prophetas, et ex protom.) † ecce ego mitto ad vos prophetas, et ex apostolos, et sapientes, et scribas, et ex illis occidit, et persequitur; 50. Ut iniquitatur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista; 51. A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariae, qui perit in altare. 56. Amen dico vobis, venient haec omnia super generationem istam. (57. Jerusalem, Jerusalem, c. 90, n. 2.)

A. 15. Vae autem vobis, scribae et Pharisei hypocritae:

C. 52. Vae vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiae;

C. Ipsi non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. (14. Vae vobis, supra, n. 2.)

C. 53. Cum autem haec ad illos diceret, coeperunt Pharisei et legisperiti graviter insistere, et os ejus opprimere de multis: 54. Invidiantes ei, et quaerentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

(1) Ex C apparet prius Christum solos increpasse Phariseos scribas vero, cum per consequentiam haec ad se trahi posse viderent, illi dixisse: Magister, haec dicens etiam contumeliam nobis facis. Unde alunde adjectum videtur quod habent Graeci codices in C, v. 44: Vae vobis, scribae et Pharisei hypocritae. A tamen ubique scribas et Phariseos conjungit, quia ut ex responso Christi apud C. patet, in utrosque quadrabat, quod in alterutros Christus dixerat. Nihilominus intelligendum ex C. priora VAE in Phariseos proprie dicta, posteriora in legisperitos sive scribas; quod et notavimus in articulo titulis.

(2) Sensus est, secundum Estium, quod proselyti à Phariseis facti, offensi mala vita et hypocrisi magistrorum sanctorum, vel etiam gravi onere legis, cum adjuncto onere traditionum Pharisaicarum, resiliabant à proposito, et redibant ad paganismum et veterem idololatriam; siquae apostatae facti, saltem in hoc Phariseis peiores deveniebant.

(3) Penitus sub terram defossa, qualia multa erant in regione Palaestina, ut quae esset petrosa. Quare apud A alia est comparatio à monumentis sumpta, idem significans, nempe hypocrisim; ideòque utrumque in textu reliquimus.

MORS NON TIMENDA.

CAPUT LXXXIV.

C. XII. 1. Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad discipulos suos: (In fest. S. Dion. et soc.) †: Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. 2. Nihil autem opertum est, quod non reveletur; neque abscon-

ditum, quod non sciatur (B, C, 31, n. 4. A. 56, n. 5).

3. Quoniam quas in tenebris dixistis, in lumine dicentur; et quod in aurem locuti estis in cubiculis, praedicabitur in tectis. 4. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post haec non habent amplius quid faciant (A, ibid., n. 28, et seq.) 5. Ostendam autem vobis quem timeatis: time te eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc time. 6. Nonne quinque passeris venient dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? 7. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus plures estis vos. 8. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei (A, ibid., v. 52) †: 9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei (B, C, 60, n. 5, v. 58, 26). 10. Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi; ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur (A, B, 49, n. 4.) 11. Cum autem inducent vos in synagogas, et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis (A, 56, n. 4, v. 19. B, C, 121, n. 5). 12. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.

SOLLICITUDO DIVITIARUM.

CAPUT LXXXV.

1. Dices destruens horrea.

C. XII. 15. Ait autem ei quidam de turbis: Magister dic fratri meo ut dividat mecum haereditatem. 14. At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem super vos? 15. Dixitque ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita ejus est, ex his quae possidet. 16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cujusdam divites uberes fructus ager attulit (Eccl. 11, 19). 17. Et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? 18. Et dixit: Haec faciam: destruiam horrea mea, et majora faciam; et illic congregabo omnia quae nata sunt mihi, et bona mea; 19. Et dicam animae meae: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. 20. Dixit autem illi Deus: Stulte, haec nocte animam tuam reputant à te; quae autem parasti cujus erunt? 21. Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.

2. Vana sollicitudo. (V. ead. de re c. 42, n. 6. A.)

2. Dixitque ad discipulos suos: Ideò dico vobis (Ps. 54, 25): Nolite solliciti esse animae vestrae quid manducetis, neque corpori quid indamini. 25. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum (1. Pet., 5, 7. Philipp. 4, 6). 24. Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt; quibus non est cellarium, neque horreum; et Deus pascit illos: quanto magis vos plures estis illis? 23. Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? 26. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? 27.

Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque neant; dico autem vobis: Nec Solomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. 28. Si autem fornam, quod hodie est in agro, et eras in dila-bano mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillae fidei? 29. Et vos nolite quaerere quid manducetis, aut quid bibatis; et nolite in sublime tolli; 30. haec enim omnia gentes mundi quaerunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. 31. Veròtamen quaerite primum regnum Dei, et justitiam ejus; et haec omnia adjicientur vobis. 32. Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. 33. Vendite quae possidetis, et date elemosynam (A, B, C, 100, n. 2). Facite (A, 42, n. 4; 1 Tim. 6, 19) vobis saeculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in caelis; quò for non appropriat, neque timea corruptipit. 34. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

BONUS ET MALUS SERVUS.

CAPUT LXXXVI.

1. Servus vigilans et fidelis.

C. XII. 53. (In Con. conf. non pont.) † Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes in manibus vestris; 56. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur à nuptiis: ut cum venerit et pulsaverit, festum aperiant ei. 57. Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenit vigilantes: amen dico vobis, quòd praecinet se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. 58. Et si venerit in secundà vigilia, et si in tertià vigilia venerit, et ita invenit, beati sunt servi illi.

A. XXIV. 42. Vigilate ergo, quia nescitis quà hora Dominus venturus sit (1).

A. 45. Illud autem scitote quoniam si sciret paterfamilias quà hora fur veniret (Apo. 16, 15), vigilaré utique, et non siceret perfidiosi domum suam. 40. Et vos estote parati; quia quà hora non putatis, Filius hominis veniet. 41. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes? 42. Dixit autem Dominus: Ideò et vos estote parati, quia quà hora nescitis quà hora Filius hominis venturus est.

45. Quis, putas, est fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? 43. Beatus ille servus quem cum venerit dominus, invenit ita facientem. 44. Verè dico vobis, quoniam supra omnia quae possidet, constituet illum.

46. Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus ejus, invenit sic facien-

tem: 47. Amendico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

2. Malus servus.

48. Si autem dixerit servus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire; et coeperit percutere servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari cum ebriore; 49. Et coeperit percutere conservos suos; manducet autem et bibat cum ebriosis; 50. Veniet Dominus servi illius in die quà non sperat, et horà quà nescit;

C. Et dividet eum, A. 51. Et dividet eum, partemque ejus quae ejus ponet cum hypocritis, illum infidelibus ponet.

(XXV. 1. Tunc simile, c. 124.)

C. 47. Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, et non preparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis; 48. Qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum queretur ab eo; et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

5. Separatio à propinquis.

49. Ignem veni mittere in terram, et quid vobis nisi ut accendatur (2)? 50. Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo coarctor usque dum periclitari? 51. Putatis quia pacem veni dare in terram (A, 56, n. 6, v. 54)? non, dico vobis, sed separationem. 52. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, et duo in tres dividantur; 53. Pater in filium, et filius in patrem suum; mater in filiam, et filia in matrem; socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam. (Dicebat autem, c. 64, n. 4.)

(1) Jam dictum est in precedentibus, moris esse A simul conjungere quae ad doctrinam pertinent, licet alio loco et tempore dicta. Quare qui inserit de servo bono et malo, sermoni Christi de iudicio, visum est huc transferre; quòd habeant cum his quae hic C refert, omnimodam affinitatem.

(2) Gr., et *hinc dicitur*, quòd Erasmus veritit, si jam accensus est. Sed vir doctus annotavit, et, apud Hellenistas idem valere quòd, *utrum*, ut Lucè 19, 42, et Concord. 109, n. 5, et *epos est*, *utrum in quoque novisses*. Quare sic veritit posse hunc locum existimari: Et quid volo (cum interrogationis nota)? Utinam jam-jam accendatur.

POENITENTIA AGENDA.

CAPUT LXXXVII.

C. XIII. 1. Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galileis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. 2. Et respondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilaei praè omnibus Galileis peccatores fuerint, quia talia passi sunt. 3. Non,

autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam †.

Omnibus renuntiandum.

CAPUT XCII.

C. XIV. 25. Ibat autem turbæ multe cum eo; et conversus dixit ad illos (in *Com. un. Mart. Pent.*): † 20. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et fratres, et filios, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus (A, 56, n. 6, v. 37); 27. Et (A, ib., v. 38. A, B, C, 66, n. 5) qui non habulat crocum suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. 28. Quis enim ex vobis volens turrim edificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum; 29. Ne posteaquam posuerit fundamentum, et non poterit perficere, omnes qui vident, incipiunt illudere ei. 30. Dientes: Quia hic homo cepit edificare, et non potuit consummare? 31. Aut quis rex iurus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? 32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens rogat ea que pacis sunt. 33. Sic ergo omnis ex vobis qui non renunat omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus †. 54. Bonum est sal: si autem sal evanuerit, in quo conditur (A, 41, n. 1. B, 70, n. 4, v. 49)? 55. Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures, audiendi, audiat.

PARABOLE OVIS, DRACHMÆ, FILII PRODICI.

CAPUT XCIII.

1. Ovis recuperata.

C. XV. 1. (Dom. 5, post Pent.) † Erant autem appropinquantes ei publicani, et peccatores, ut audirent illum. 2. Et murmurabant Pharisei et scribe, dientes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. 3. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: 4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves; et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta-novem in deserto, et vadit ad illam que perierat, donec inveniat eam? (A, 70, n. 5.) 5. Et cum invenierit eam, imponit in humeros suos gaudens; 6. Et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inventi ovem meam, que perierat? 7. Dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta-novem iustis, qui non indigent poenitentia.

2. Drachina reperta.

8. Aut que mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et querit diligenter, donec inveniat? 9. Et cum invenierit, convocat amicos et vicinos, dicens: Congratulamini mihi, quia inventi drachmam quam perdideram? 10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente †.

3. Filius prodigus.

11. Ait autem (Sob. post Dom. 2 Quadr.) † Homo quidam habuit duos filios: 12. Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ que me contigit. Et divisit illi substantiam. 13. Et non post multos dies, congregatis omnibus; adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam; et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè. 14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cepit egere. 15. Et abiit; et adhesit uni ejusviam regionis illius; et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. 16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant; et nemo illi dabat. 17. In se autem reversus; et dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundantant panibus, ego autem hic fame perco! 18. Surgam, et ibo ad patrem meum; et dicam ei: Pater, peccavi in celum, et coram te; 19. Jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis: 20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum. 21. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in celum, et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus. 22. Dixit autem pater ad servos suos: Citò proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in manum ejus, et calcemina in pedes ejus; 23. Et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur: 24. Quia hic filius meus mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est. Et coeperunt epulari. 25. Erat autem filius ejus senior in agro; et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam, et chorum; 26. Et vocavit unum de servis, et interrogavit quid hæc essent. 27. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit patrem tuum vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. 28. Indignatus est autem, et volebat introire. Pater ergo illius egressus, cepit rogare illum. 29. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, nunquam mandatum tuum præterivi; et nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer: 30. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. 31. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt; 32. Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est †.

FACIENDI AMICI DE MAMMONA.

CAPUT XCIV.

1. Parabola villici.

C. XVI. 1. Dicebat autem et ad discipulos suos (Dom. 8, post Pent.): † Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. 2. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villificationis tuæ: jam enim non poteris villicare. 3. Ait

autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus auferet à me villificationem; fodere non valeo, mendicare erubescio: 4. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero à villificatione, recipiam me in domos suas. 5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? 6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam; et sede citò, scribe quinquaginta. 7. Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. 8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia illi hujus seculi prudentiores filii lucis in generatione sua sunt. 9. Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula †.

2. In avaros. 10. Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est; et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est. 11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis; quod verum est, quis credet vobis? 12. Et si in alieno fideles non fuistis; quod vestrum est, quis dabit vobis? 13. Nemo servus potest duobus dominis servire (A, 42, n. 6, v. 24): aut enim unum odiet, et alterum diligit: aut uni adhaeret, et alterum contemnit. Non potest Deo servire, et mammonæ. 14. Audiebant autem omnia hæc Pharisei, qui erant avari; et deridebant illum. 15. Et ait illis: Vos estis qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. 16. Lex et prophete usque ad Joannem (A, 47, n. 2): ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. 17. Facilius est (A, 41, n. 1, v. 18) autem caelum et terram præterire, quam de lege unum apicem cadere.

MATRIMONI VINCELUM.

Obiter tantum mentionem hic matrimonii fecisse videtur; isto tamen loco contigisse disputacionem de matrimonio, quam describunt A et B, et cum C hic coniungendam esse, satis patet ex eo, quod post pœnec, que solus C narrat, coincidunt tres in eadem narrationem de parvulis, et dicit, et alius que sequuntur. Valdè etiam verisimile est Phariseos questionem de matrimonio proposuisse, quia dictum erat à Domino: Lex et prophete usque ad Joannem: cum enim apud eos controversa esset hæc questio, facile eis venirent mentem potuit, utique cogitatio quod Christus aliquid super eâ diceret, unde eum accusare possent.

CAPUT XCV.

1. Repudium illicitum.

B. X. 2. Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere, tentantes eum? A. XIX. 3. Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, et dicientes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quicunque ex causâ? A. 4. Qui respondens, ait eis: Quid vobis præcepit Moyses? 4. Qui dixerunt: Moyses permisit

libellum repudi scribere, et dimittere (Deut. 24, 1.) 5. Quibus respondens Jesus, ait:

B. Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis preceptum istud. 6. Ab initio autem creaturæ, masculum et feminam fecit eos? et dixit: 5. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suæ: et erunt duo in et feminam fecit eos Deus. 7. Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. (Gen. 1, 27); masculum et feminam fecit eos? et dixit: 5. Propter hoc dimittet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. (Gen. 2, 24; 1 Cor. 6, 16; Eph. 5, 31). 6. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. 7. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudi, et dimittere? 8. Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit. 9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicacionem, et aliam duxerit, moechatur; et qui dimissam duxerit, moechatur. (A. 41, n. 5, v. 32; 1. Cor. 7, 10).

C. XVI. 18. Omnis qui dimittit uxorem suam et alteram ducit, moechatur: et qui dimissam ducit, moechatur. (A. 41, n. 5, v. 32; 1. Cor. 7, 10).

C. Et qui dimissam à viro ducit, moechatur. B. 12. Etsi uxorem dimiserit virum suum, et aliam seperit, moechatur. (15. Et offerrebant, e. 100, n. 1).

2. Commendatio virginitatis.

A. 10. Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. 11. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum caelorum. Qui potest capere capiat. (15. Tunc oblatis sunt, e. 100, n. 1).

EPULO ET LAZARUS.

CAPUT XCVI.

C. XVI. 19. (Per. 5 post Dom. 2 Quadr.) † Homo quidam erat dives, qui inducitur purpurâ et bysso; et epulabatur quotidie splendide. 20. Et erat quidam mendiculus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus; 21. Cupiens saturari de micis, que cadebant de mensam discipuli, et nemo illi dabat (1): sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. 22. Factum est autem ut moreretur mendiculus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno (2). 23. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, et Lazarum in sinu ejus. 24. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere

status in verbo, abili morens: erat enim habens multas possessiones.

25. Et circumspectus Jesus,

A. 25. Jesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum caelorum.

C. 21. Dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt! 25. Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum Dei

A. 24. Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum caelorum.

25. Auditis autem his discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse?

C. 26. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? 27. Ait illis:

A. 26. Aspicies autem Jesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possible sunt.

B. Possibilia sunt apud Deum.

3. Relinquentes omnia propter Christum.

B. 28. Et cepit et Petrus dicere: Petrus dixit ei: (In Com. Abbatum.) † Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te.

29. Respondens Jesus ait: Amen dico vobis:

C. 28. Ait autem

C. 24. Videns autem Jesus illum tristem factum,

B. Ait discipulis suis: Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt! 24. Discipuli autem obstupescabant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens; ait illis: Filioi, quàm difficile est, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!

25. Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

26. Qui magis admirabatur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri?

27. Et intuens illos Jesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim

C. Quae impossibilia sunt apud homines possible sunt apud Deum.

A. 27. Tunc respondens Petrus dixit ei: (In Com. Abbatum.) † Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis?

28. Jesus autem dixit illis: Amen

Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. 29. Qui dixit eis: Amen dico vobis: nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, 50. Et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in seculo venturo vitam æternam. (31) Assumpsit autem. c. 104, n. 1.)

A. omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, (5) aut filios, aut agros, propter me et propter Evangelium; 50. Qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus (4); et in seculo futuro vitam æternam possidebit †. 50. Multi autem erant primi novissimi, et novissimi primi (C, 90, n. 1, v. 50. A, B, 100, v. 16). (32. et novissimi primi. Erant autem, c. 104, n. 1.)

B. Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, (5) aut filios, aut agros, propter me et propter Evangelium; 50. Qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus (4); et in seculo futuro vitam æternam possidebit †. 50. Multi autem erant primi novissimi, et novissimi primi (C, 90, n. 1, v. 50. A, B, 101, v. 16). (32. et novissimi primi. Erant autem, c. 104, n. 1.)

(1) Utraque responsio in textu posita, quia nonnulli diversas putant; ut quia juvenis et Christum bonum appellaverat, et de bono faciendo interrogaverat, duo etiam Christus responderit, isque sit ultima responsionis sensus. Quid de bono vis à me edoceri, cum unicuique sit boni fons Deus: ideoque non satis sit bonum nobis monstrari, nisi ille mentem illuminet. Alii tamen sic explicant: Quid me interrogas, de bono mentionem faciens, seu me bonum dicens, ut A cum B et C consentiat: quod confirmant, quia etiam in A Graeca verum est, de textu graeco vulgato; nam quaedam exemplaria habent, et me interrogas de bono.

(2) Gr. hic addit, *ἀγαθὸν εὐαγγελίου sublatâ cruce.*

(3) Etiam hic additur in Gr. aut uxorem.

(4) Benè hoc addidit B ne felicitatem temporalem nobis promissam imaginemur: solatia promittuntur, non deliciae: quod Theophilactus rectè interpretatur, dicens, futurum ut Christianis talium iacturam passis alii Christiani sint vice istarum necessitudinum; sintque centuplo plures qui eis castum et spiritalè affectum ac solatium patris, matris, fratris, sororis impendant, et suis domibus excipiant, honorisque sustentent.

OPERARIJ VINÆ.

CAPUT CI.

A. XX. 1. (Dom. in Septuag.) † Simile est regnum caelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. 2. Conveniunt

autem factâ cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. 3. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, 4. Et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis. 5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, et nonam horam, et fecit similiter. 6. Circa undecimam verò exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis totâ die otiosi? 7. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. 8. Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos. 9. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. 10. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. 11. Et accipientes murmurabant adversus patrefamilias, 12. Dicentes: Hi novissimi unâ horâ fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, et aestûs. 15. At ille respondens uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum? 14. Tolle quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. 15. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? 16. Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi (C, 90, n. 1 v. 50. A, B, 100, n. 5.): multi enim sunt vocati, pauci verò electi (Inf. 114.) †. (17. Et ascendens c. 104, n. 1.)

LAZARUS SUSCITATUS.

Quia hæc historia, cum secessu Christi in Ephrem de quo c. seq. n. 2, sine dubio præcedit ramos palmarum, eam nullibi melius collocari posse visum est.

CAPUT CII.

1. Mors Lazari absente Christo.

D. XI. 4. (Fer. 6 post Dom. 4 Quadr.) † Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Marie, et Marthæ sororis ejus. 2. (Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis (C, 48, v. 58. A, B, D, 108, n. 1); cojus frater Lazarus infirmabatur). 3. Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. 4. Audiens autem Jesus, dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. 5. Diligebat autem Jesus Martham, et sororem ejus Mariam, et Lazarum. 6. Ut ergo audivit quia infirmabatur; tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus: 7. Deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum (1). 8. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, et iterum vadis illuc? 9. Respondit Jesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit; quia lucem hujus mundi videt: 10. Si autem ambulaverit in nocte, offendit; quia lux non est in eo. 11. Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut à somno excitem eum. 12. Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit salvus erit. 15. Dixerat autem Jesus de morte ejus: illi autem puta-

verunt, quia de dormitione somni diceret. 14. Tunc ergo Jesus dixit eis manifestè: Lazarus mortuus est; 15. Et gaudeo propter vos, ut credatis quoniam non eram ibi: sed eamus ad eum. 16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur cum eo.

2. Colloquium Christi cum Marthâ. 17. Venit itaque Jesus: et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. 18. (Erat autem Bethania juxta Jerosolymam, quasi stadiis quindecim.) 19. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. 20. Marthæ ergo ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. 21. (In die depos. def.) † Dixit ergo Marthâ ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: 22. Sed et nunc scio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. 25. Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus. 24. Dicit ei Marthâ: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. 25. Dicit ei Jesus: Ego sum resurrectio, et vita: (Sup. 59, n. 5 et 4, v. 40 et 47.) qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet; 26. Et omnis, qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? 27. Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti †.

5. Maria, et Christus plorantes.

28. Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, et vocat te. 29. Illa ut audivit, surgit citò, et venit ad eum: 30. Non dùm enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Marthâ. 31. Judæi ergo, qui erant cum eâ in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia citò surrexit et exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vedit ad monumentum, ut ploret ibi. 32. Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, et dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 33. Jesus ergo ut vidit eam plorantem, et Judæos, qui venerant cum eâ, plorantes, infremuit spiritu (2) et turbavit seipsum (V. alibi Jesum turbatum, c. 110, n. 4, et c. 151, n. 1); 34. Et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, et vide. 35. Et lacrymans est Jesus. 36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodò amabat eum. 37. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facerit ut hic non moreretur. (Sup. 77, n. 1, v. 6.)

4. Suscitatio Lazari.

38. Jesus ergo rursùm fremens in semetipso, venit ad monumentum. Erat autem spelunca; et lapis superpositus erat ei. 39. Ait Jesus: Tollite lapidem. Dicit ei Marthâ, soror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fetet, quatuordecim enim dies. 40. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si crederis, videbis gloriam Dei? 41. Tulerunt ergo lapidem. Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me: 42. Ego autem sciebam, quia semper me audis; sed propter populum, qui circumstat, dixi; ut credant quia tu me misisti.